

**15. YÜZYIL ŞAİRİ NİZÂMÎ'NİN -UÑ
REDİFLİ GAZELİNE YAZILAN
NAZİRELER ÜZERİNE BAZI
TESPİTLER**

**SOME FINDINGS ON NAZİRES
WRITTEN TO 15TH CENTURY POET
NİZÂMÎ'S GHAZAL WITH -UÑ
REDİF**

Damla SAYGILI

Eötvös Loránd Üniversitesi
Doktora Öğrencisi

E-posta: damla17@student.elte.hu

Orcid: 0009-0004-1495-4398

Öz

Nazire, acemi şairler için klasik Türk şiiri geleneğini öğrendikleri bir okul; yetkin şairler içinse hem şairlik yeteneklerini sergiledikleri hem de nazireleştikleri şairlere dostluklarını sundukları bir platform olmuştur. Klasik Türk şiirinde çeşitli nazım şekillerinde nazireler yazılmış olmasına rağmen bunların arasında gazel nazım şekli oldukça rağbet görmüştür. Gazel nazım şekliyle kaleme alınan nazirelerde, istisnalar olmak kaydıyla, şairler model şiirin vezin, kafiye ve redifine bağlı kalarak model şiiri taklit etmişlerdir. Bazı nazireler, şiir geleneği içinde popülerleşerek "nazire ağı" adı verilen yapıyı meydana getirmişlerdir. Péri (2020) tarafından geliştirilen nazire ağı teorisi sağladığı şiirsel bağlam ile şiirlerin hem içerik hem de üslup bakımından benzerliklerinin ve farklılıklarının bütüncül bir şekilde incelenmesine yardımcı olmaktadır. Bu çalışmada Edirneli Nazmî'nin 16. yüzyılda derlediği *Mecma'u'n-Nezâ'ir* adlı eserinde -uñ redifi etrafında oluşan otuz şiirlik nazire ağı ile söz konusu nazire ağıyla aynı vezin, kafiye ve redifle 18. yüzyılda yazılan iki gazel inceleneyecektir. Vehbî ve Mirzazâde Sâlim'e ait olan bu iki gazel, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazma Eserler Koleksiyonu 3523 numarada kayıtlı şiir mecmuasında yer almaktadır. Elde edilen sonuçlara göre 18. yüzyılda yazılan iki gazel ile 16. yüzyılda ortaya çıkan nazire ağı arasında metinler arası ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. İki asır boyunca devam eden nazire ağı klasik Türk geleneği içinde bir gelenek hâline gelmiştir. Nazire ağının anlam dünyasına mahsus motifler, anahtar kelimeler, tamlamalar ve kafiye kelimeleri Vehbî ve Mirzazâde Sâlim'in iki gazelinde mevcuttur.

Anahtar kelimeler: Klasik Türk şiiri, gazel, nazire, nazire ağı, şiir mecmuası.

Abstract

Nazire (poetic reply) serves as a school where amateur poets learn the tradition of classical Turkish poetry. Also, it is a platform where proficient poets present their poetic talents and offer their friendship to the poets to whom they wrote poetic replies. Although nazires are composed in various forms in classical Turkish poetry, the ghazal genre was prevalent among them. In ghazal poetry, with exemptions, poets imitate the model poem by keeping to its meter, rhyme, and redif. Some of these poems became popular within the poetic tradition and formed an "imitation network". The theory of imitation network developed by Péri (2020) helps to holistically analyze the similarities and differences between poems in terms of content and style, providing a poetic context. This study will examine the imitation network, which includes thirty poems formed around the -uñ redif in the *Mecma'u'n-Nezâ'ir* compiled by Edirneli Nazmî in the 16th century and two poems composed in the 18th century. These two ghazals, by Vehbî and Mirzazâde Sâlim, are kept in the poetry collection in the Rare Works Collection of the İstanbul Üniversitesi Library,

number 3523. According to the results, intertextual relations exist between the two ghazals composed in the 18th century and the imitation network established in the 16th century. This network, which lasted for two centuries, has become a tradition within the classical Turkish tradition. Motifs, keywords, phrases, and rhyme words specific to the imitation network's signifying universe are present in the two ghazals of Vehbî and Mirzazâde Sâlim.

Keywords: Classical Turkish poetry, ghazal, nazire, imitation network, poetry collection.

GİRİŞ

Nazire yazıcılığı klasik Türk şiirinin kuruluş yıllarından itibaren süregelen ve asırlar boyunca daha da yoğunlaşarak devam eden bir gelenektir (Köksal, 2006: 10). Bu nedenle nazireler üzerine yapılacak araştırmalar Türk şiir geleneğinin oluşumunun ve zaman içinde bu gelenekte meydana gelen değişimlerin incelenmesi bakımından önem taşımaktadır.

Dilçin, nazireyi “bir şairin şiirine başka bir şairce aynı ölçü, uyak ve redifte yazılan benzeri” olarak tanımlamıştır (1983: 269). İlaydın nazirelerdeki benzerlikleri şekil ile sınırlandırmış, nazirelerin model şiirle mana ve ruh bakımından benzerlik taşıması gerekmediğini ifade etmiştir (1997: 151). Ancak model şiirin sağladığı benzerlik sadece vezin, kafiye ve redif kombinasyonu ile sınırlı olmayabilir. Modeldeki imgeler, şiirsel ruh hâli ve modelin karakteristik kelime dağarcığı da nazire yazımını etkileyebilir (Péri, 2020: 51).

Klasik Türk şiirinde gerek üstat şairler gerek acemi şairler arasında nazire yazımının oldukça popüler olması dikkat çekicidir. Acemi şairlerin şiir geleneğini öğrendikleri ve başarılı modeller üzerinden şiir denemeleri yaptıkları bir çeşit okul olan nazireler, üstat şairler içinse üstünlük mücadelesine girdikleri bir çeşit meydan olmuştur. Bir diğer ilginç husus ise tezkirelerde bir şairin şiirine yazılan nazirelerin sayısının çokluğunun o şairin başarısını ve ününü belirlemede bir ölçüt olarak görülmesidir (Ambros, 1989: 58).

Zaman içinde model şiire yazılan nazireler popülerleşerek şiir geleneği içinde bir gelenek hâline gelebilir. Péri tarafından nazire ağı adı olarak adlandırılan bu yapıda metinler arası ilişki sadece model şiirle sınırlı kalmayabilir ve nazireler birbirinden esinlenebilir (2020: 52). Bu nedenle nazireler üzerine yürütülecek araştırmalarda model şiirle nazire şiir arasındaki ilişkinin yanı sıra aynı modele yazılan diğer nazireler de dikkate alınmalıdır.

Bu çalışmada Edirneli Nazmî'nin 16. yüzyılda derlediği *Mecma'u'n-Nezâ'ir* adlı eserinde tespit edilen, -uñ redifi etrafında oluşan otuz şiirlik bir nazire ağı ile söz konusu nazire ağıyla aynı vezin, kafiye ve redifle 18. yüzyılda yazılan iki gazel incelenecektir. 18. yüzyıl şairleri Vehbî ve Sâlim'e ait olan bu iki gazel, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazma Eserler Koleksiyonu 3523

numarada kayıtlı şiir mecmuasında tespit edilmiştir. Vehbî'ye ait olan gazel ilk defa bu çalışma ile yayımlanacaktır.

Nizâmî'ye Yazılan -uñ Redifli Nazireler

Araştırmamızın konusunu oluşturan -uñ redifli gazeller etrafında oluşan nazire ağının ilk örneği Edirneli Nazmî mecmuasında tespit edilmiştir. Edirneli Nazmî tarafından 16. yüzyılda derlenen *Mecma'u'n-Nezâ'ir* adlı nazire mecmuasının telif tarihi ile ilgili belirsizlikler söz konusudur. Nazmî mecmuasının bu zamana kadar tespit edilen nüsha sayısının on iki olması mecmuanın tanındığını, beğenildiğini ve yaygınlaştığını göstermektedir (Köksal, 2017: 6).

Nizâmî'nin -uñ redifli gazeli etrafında şekillenen nazire ağında sırasıyla Nizâmî, Kâsım Paşa (Sâfî), Nişânî, Tâcî-zâde, Necâtî, Kâtibî, 'Atâ, Hilâlî, Revânî, Selmân, Sultân Beyâzîd ('Adlî), Sabâyî, Keşfî, Münîr, Seydî, Refîkî, Mehmed Paşa, Esîrî, Ferîdî, Hızrî, Nigâhî, Hilâlî, Rahmî, Kudsî ve Firâkî isimli şairler bulunmaktadır. Nazire ağındaki şairler arasında 'Adlî mahlaslı Sultân II. Beyâzîd'in de olması nazire ağının oldukça popüler olduğunu göstermektedir. Ayrıca şairlerin çoğunluğu Sultân II. Beyâzîd döneminde yaşamış ve hatta bir kısmı sultana hizmet etmişlerdir. Cezerî Kâsım Paşa, Amasya sancağında II. Beyâzîd'in önce defterdarlığını yapmış ardından lalası olmuştur (Erünsal, 2001: 546). Necâtî, II. Beyâzîd'in takdirini kazanarak Şehzade Abdullah'a divan kâtibi ve Şehzade Mahmud'a nişancı olarak hizmet etmiştir (Kaya, 2006: 477). Bursalı Hilâlî, İlyas Şüca Revânî, Hayreddîn Sabâyî, Esîrî, Hilâlî-i Kazzâz isimli şairler Sultan II. Beyâzîd döneminde yaşamışlardır. Bir diğer dikkat çekici husus ise mecmuanın mürettibi Edirneli Nazmî'nin de nazire ağında yer almasıdır.

15. yüzyıl divan şairi Karamanlı Nizâmî'nin zemin şiiri ile başlayan nazire ağı 16. yüzyılda yazılmış yirmi dokuz şiirden oluşmaktadır. Nazire ağındaki şiirler şekil bakımından uyum içerisindedirler. Tamamı gazel nazım şeklinde kaleme alınan nazirelerin vezni remel-i müsemmen-i mahbûn (fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün), uyağı -an\ -en ve redifi -uñ\ -üñ'dür.

Nazmî mecmuasında tespit edilen 16. yüzyıl nazire ağı ile aynı vezin, kafiye ve redifle kaleme alınmış 18. yüzyıla ait iki nazire tespit edilmiştir. Vehbî ve Mirzazâde Sâlim'e ait bu nazireler, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazma Eserler Koleksiyonu 3523 numarada kayıtlı şiir mecmuasında bulunmaktadır. Sâlim'e ait olan gazel, şairin divanında yer almaktadır ve Güfta (1995) tarafından yayımlanmıştır; ancak Vehbî'nin gazeli ile ilgili bazı belirsizlikler söz konusudur. Bu belirsizliklerin başında şairin kimliği gelmektedir. 18. yüzyılda Seyyid Vehbî ve Sünbülzâde Vehbî olarak üzere Vehbî mahlaslı iki divan şairi bulunmaktadır. Her iki şairin divanında da araştırmamıza konu olan gazel yer almamaktadır. Çelebizâde Âsım'ın aktardığına göre 1725 yılında *Aynî Tarihi*'nin tercümesi için oluşturan heyette görevlendirilenler arasında Sâlim ve Seyyid Vehbî de bulunmaktadır (Aydüz, 1997:

153). Her iki şairin de tercüme heyetinde birlikte bulunmaları ve ölüm yıllarının birbirlerine yakın olması nedenleriyle mecmuada bahsedilen şairin Seyyid Vehbî olma ihtimali yüksektir. Seyyid Vehbî ve Sâlim, Lale Devri'nin edebî ve sosyal hayatına yakından tanıklık etmiş; sarayla yakın temaslar kurarak 18. yüzyılın önde gelen şahsiyetlerinden olmuşlardır. Vehbî, mecmuada tespit edilen şiirinin makta beytinde açıkça Sâlim'e nazire yazdığını ve Sâlim'i överek onun gazelini tanzir etmenin mümkün olmadığını söylemektedir. Vehbî'nin bu tavrı naziresini üstünlük mücadelesi için değil bir dostluk nişanesi olarak yazdığını göstermektedir.

Nazire Ağındaki "Dehen" ve "Pirehen"le İlgili Hayallerinin Karşılaştırılması

15. yüzyılda Nizâmî'nin zemin şiiri ile temeli atılan ve 18. yüzyıla kadar devam eden nazire ağındaki dikkat çekici benzerliklerin başında kafiye kelimeleri gelmektedir. İlk defa Nizâmî tarafından kullanılan "dehenüñ" adlı kafiye kelimesi Kâsım Paşa, Tâcî-zâde, Necâtî, 'Atâ, Hilâlî, 'Adlî, Sabâyî, Ferîdî, Hızrî Edirnevî, Nigâhî, Nazmî ve Vehbî'nin nazirelerinde de yer almaktadır.

Klasik Türk şiirinin anlam dünyasında "dehen" sevgilinin güzellik unsurlarındandır. Sevgilinin ağzı bir nokta kadar küçük hayal edilmiş, bu nedenle şairler nokta (.) ve mim harfi (ا) ile sevgilinin ağzını tasvir etmişlerdir. Nizâmî, sevgilinin ağzını mime (ا), boyunu elife (ل), ve zülfünü dal harfine (د) benzetir. Şairin burada sevgilinin güzellik unsurlarını betimlerken Arap alfabesinden yararlanması tesadüf değildir. Klasik Türk şiirinde sevgilinin zülfü âşıkların gönlünü avlayan bir tuzak (dâm) olarak hayal edilir. Şair, sevgiliye ait güzellik unsurlarını birer harfle ifade ederek kelime oyunu yapar. Tuzak anlamına gelen dâm kelimesi Osmanlı Türkçesinde دالم şeklinde yazılmaktadır. Dal zülfün, elif boyun ve mim ağzın tuzak ise can ve gönül kuşunu avlamak için yeter (Ergüleç, 2023: 17-18):

Nizâmî VIII.

Cân u dil murgını sayd itmege dâm ise yiter

Dâl-i zülf ü elif-i kâmet ü **mîm-i dehenüñ** (Köksal, 2017: 898)

Hilâlî de Nizâmî'ye benzer bir şekilde sevgilinin güzellik unsurlarını Arap harflerine benzeterek bir kelime oyunu yapar. Sevgilinin kaşını ra (ر), boyunu elif (ل) elif ve ağzını mim (ا) olarak hayal eder. Bu harfler birleştiğinde ise itaat anlamına gelen ve beytin ilk mısrasında yer alan râm (رام) kelimesi ortaya çıkar. Ra kaşın, elif boyun ve mim ağzın, gönül ve canımızı senin her emrine itaat ettirdi:

Hilâlî VI.

Eyledi gönlümüzi cân ile her emrüne râm

Râ kaşuñ ile elif kaddüñ ü **mîm-i dehenüñ** (Köksal, 2017: 901)

Necâtî, Nigâhî ve Vehbî ortak bir hayalde birleşerek sevgilinin ağzını kağıda konulan bir noktaya benzetirler. Klasik Türk şiirinde sevgilinin ağzı bir zerre kadar küçüktür. Gizlidir ve apaçık görülmesi mümkün değildir. Bu nedenle onun işareti

olarak nokta kelimesi kullanılmıştır. Sevgilinin ağzının "nokta-i şek" olarak hayal edilmesi şiir geleneğinde sıklıkla yer almaktadır. Aslında bir terim olan nokta-i şek, yazıda iyi anlaşılamayan veya okunamayan kısımların kenarına soru işareti anlamında çizik atılması veya mühim anlamında mim konulması anlamına gelmektedir (Aslan, 2022: 342-344). Necâtî ve Nigâhî'nin beyitlerinde nokta sevgilinin güzelliğini tamamlayan bir unsur olarak hayal edilmiştir. "Kalem-i sun'", "kilk-i kudret" tamlamaları ile Allah'ın yaratıcı gücü ifade edilmiştir. Vehbî ise benzer unsurları bir ders hayali çatısı altında toplamıştır. Sevgilinin çenesinin hattını / yazısını bir imtihan dersine benzetir. Sevgilinin ağzı ise anlatması zor diye bu kâğıda konulan bir şek noktasıdır:

Necâtî II.

Lebüñüñ hattı sahîh olmaduğın bilmek için

Kalem-i sun' komuş **nokta-i şekdür dehenüñ** (Köksal, 2017: 899)

Nigâhî II.

Kilk-i kudret ki yazarken rakam-ı ruhlaruñı

Noktadur kim varak-ı hüsnüñe tammuş **dehenüñ** (Köksal, 2017: 905)

Vehbî I.

İmtihân dersidür 'uşşâkına hatt-ı zekanuñ

Bahs-i müşkil deyu **şek noktası** koymuş **dehenüñ** (Mecmûa-i Eşâr, 56a)

Nazire ağında sıklıkla kullanılan bir diğer kafiye kelimesi ise "pirehen"dir. Gömlek anlamına gelen pirehen genellikle Hz. Yusuf'a telmih yapacak şekilde kullanılmıştır. Pirehen motifi nazire ağında birkaç şekilde işlenmiştir. Bunlardan ilki vuslattır. Sâlim, sevgilinin Yusuf ve kardeşlerinin hâlinden ibret almasını istemekte; gömleğini sinesinde saklamamasını söylemektedir. Çünkü Yusuf'un gömleğini çıkarıp Yakup'a göndermesi ayrılığın bitmesinin ve kavuşmanın habercisidir (Fidan, 2016: 352):

Sâlim III.

'İbret al Yûsuf' uñ ihvânı ile hâlinden

Mahrem itme harem-i sineñe sen pîrehenüñ (Güfta, 1995: 470; Mecmûa-i

Eşâr, 56a)

Firâkî'nin beytinde âşık, sevgiliye kavuşamadığı için kederden kan ağlamaktadır. Bu nedenle kendini Yusuf'a kavuşmayı bekleyen Yakup'a benzetir. Kanlı gözyaşları ve gül renkli gömlek arasında tenasüp vardır:

Firâkî III.

N'ola kan ağlar isem hüzn ile Ya 'kûb-misâl

Yakdı mihri beni sen **Yûsuf-ı gül-pîrehenüñ** (Köksal, 2017: 906)

Pirehen motifinin bir başka kullanımı sevgili ile ilişkilidir. Sevgilinin gömleğini çıkarması, giymesi ve gömleğinin vasıfları şiirlerde çeşitli şekillerde ele alınır. Klasik

Türk şiirinde sevgili gül gömlekle hayal edilir, öyle ki bu gömleğin kokusu ve rengi goncaları kıskandırarak yaka yırttırır (Kaya, 2006: 180). Vehbî de bu motife paralel olarak yaka açmak ve sevgilinin gömleğinin vasıfları gibi ifadeleri beytinde kullanır:

Vehbî V.

Sühanın yakasın açılmadığını hazırla

İtmek isterseñ eger vasfın oña **pîrehenüñ** (Mecmûa-i Eşâr, 56a)

Esîrî de aynı hayali naziresinde kullanarak sevgilinin gömleğini gül yaprağına benzetemeyeceğini söyler. Çünkü sevgilinin gömleği gül yaprağından daha naziktir:

Esîrî III.

Nice teşbîh ideyin cismüñi gül yaprağına

Berg-i gülden dahı nâzûk durur ol **pîrehenüñ** (Köksal, 2017: 904)

SONUÇ

Örnek olarak seçilen nazire ağının 16. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar varlığını sürdürmesi klasik Türk şiirinde beğenilen bir nazire ağı olduğunu göstermektedir. Otuz şiirden oluşan nazire ağındaki şiirlerde şekil bakımından güçlü bir uyum söz konusudur. Tüm şiirler aynı vezin, kafiye ve redif kullanılarak gazel nazım şeklinde kaleme alınmıştır. Şekildeki uyum içerikte de kendini göstermektedir. İki asır boyunca devam eden nazire ağı, gelenek içinde bir gelenek hâline gelmiş ve kendine mahsus bir anlam dünyası geliştirmiştir. Ağıdaki şiirlerin incelenmesi sonucunda Vehbî'nin, Sâlim'e yazdığı naziresinin 16. yüzyıl şairleri Necâtî ve Nigâhî'den esinlendiği tespit edilmiştir. Çünkü Vehbî'nin naziresinde kullandığı "şek noktası" tamlaması 16. yüzyıl nazire ağına ait olmasına rağmen Sâlim'in şiirinde bulunmamaktadır. Bir diğer ilginç benzerlik ise vuslat, sevgili ve Hz. Yusuf'u çağrıştıracak şekilde "pirehen" motifinin nazire ağında yaygın olarak kullanılmasıdır.

Elde edilen sonuçlar nazire ağı teorisini desteklemektedir. Péri'nin de ifade ettiği nazireler arasındaki esinlenmeler sadece zemin şiirle sınırlı kalmayabilir, nazire ağındaki bir veya birkaç gazelle de metinler arası ilişkilere sahip nazireler olabilir (2020: 52). Bu bakımdan nazireler üzerine yapılacak araştırmalarda tanzir edilen şiirin yanı sıra nazire ağındaki diğer şiirlerin de araştırmaya dahil edilmesi önem taşımaktadır. Bu sayede şiirler, şair divanlarının izole sayfalarından sıyrılarak şiirsel bir bağlam kazanmaktadır. Böylece klasik Türk şiiri araştırmacıları için şiir geleneğinin nasıl şekillendiğinin, şiirlerin niçin yazıldığı ve şairlerin kimden veya kimlerden esinlendiğinin keşfedilmesi mümkün olmaktadır.

İlave

Nizâmî'nin 15. yüzyılda kaleme aldığı zemin şiirle başlayan nazire ağı, 18. yüzyılda Sâlim ve Vehbî'nin nazireleriyle devam etmiştir. Nazire ağında yüzyıllar içinde meydana gelen değişimleri ve değişmeden kalan ortak unsurları göstermesi açısından bu üç şiir aşağıda sunulmuştur.

Remel-i müsemmen-i mahbûn

Nizâmî'nin zemin şiiri

Tutdı mülk-i Hoten etrâfını berg-i semenüñ
Kuşadı sünbül-i ter dâyiresin yâsemenüñ

'Anberîn zülfüñe öykündüğünü işidicek
Tende kanı kurıdı kahr ile müşk-i Hoten'üñ

Sîb her kanda ki olursa su üstinde olur
'Acabâ 'ârızuñ altında nedendür zekanuñ

Hattuñı hurrem iderse n'ola gözüñle yüzüñ
Nergis ü güldür ahî çeşm ü çerâğı çemenüñ

Halk dirler kim olur çeşme perîler vatanı
Sen perîsin ki meger gözlerüm oldı vatanuñ

Hüsn vechiyle nazar eylese vech-i hasene
Hasenâta yazılır görmege vech-i hasenüñ

Kılca noksân yog idi varmısa ey dûst bilüñ
Zerrece eksügüñ olmaz idi olsa dehenüñ

Cân u dil murgını sayd itmege dâm ise yiter
Dâl-i zülf ü elif-i kâmet ü mîm-i dehenüñ

Sanemâ serv-i çemen kaddüñe beñzerdi eger
Olsa hurşîd-i felek mîvesi serv-i çemenüñ

Cânuñı zülfi arasında Nizâmî arama
Bir kıl içinde kaçan bulına bunca resenüñ (Köksal, 2017: 898)

Nazîre-i Sâlim

Mihr-i ruhsârunu teşbîh idemez mâha senüñ
Seyr iden dâde-i 'ibret ile vech-i hasenüñ

Olur üftâde temâsâ iderek baĝ-ı ruhuñ
Dâmdur tıfl-ı dil-i ‘âşika çâh u zekanuñ

‘İbret al Yûsuf’uñ ihvânı ile hâlinden
Mahrem itme harem-i sîneñe sen pîrehenüñ

Pâyuñ öpmeklige âdem kıyamaz sultânım
Belki âzürde ide gafletle gül-bedenüñ

Şem ‘i ruhsârına pervânelik eyle Sâlim
Şevk-bağ-ı dil ola dirseñ eger encümenüñ (Güfta, 1995: 470; Mecmûa-i Eşâr,
56a)
Nazîre-i Vehbî

İmtihân dersidür ‘uşşâkına hatt-ı zekanuñ
Bahs-i müşkil deyu şek noktası koymuş dehenüñ

Böyle bir gonca-i bî-hâr[1] yetiştürmüş mi
Bağ-ı hüsn içre soran cümlesine gül dikenüñ

Böyle bir zevk-i dübâlâ mı olur kim bir şûh
Añlaya dâd u sited tarhun alanuñ verenüñ

Zâğ virmiş yine şemşîr nigâha geliyor
Kim okına turur ol Rüstem düşmen-şikenüñ

Sühanın yakasın açılmadığını hazırla
İtmek isterseñ eger vasfın oña pîrehenüñ

Gazel-i Sâlim Efendîye ne mümkün tanzîr
Vehbiyâ her ne kadar pâk olur ise sühanuñ (Mecmûa-i Eşâr, 56a)

KAYNAKÇA

Ambros, Edith Gülçin (1989). “Nazîre, the will-o’-the-wisp of Ottoman Dîvân Poetry”. *Wiener Zeitschrift für die Kunde Des Morgenlandes*. S. 79. s. 57-83.

Aslan, Üzeyir (2022). *Osmanlı Şiirinde Nokta* (ed. Emine Gürsoy Naskali ve Erdal Şahin). Paradigma Akademi. s. 337-353.

Aydüz, Salim (1997). “Lale Devri’nde Yapılan İlmî Faaliyetler”. *Dîvân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*. S. 3. s. 143-170.

Dilçin, Cem (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. TDK Yayınları.

Ergüleç, Hasan (2023). “Karamanlı Nizâmî Dîvânı’nda Kuşlar”. *Türk Dili ve Edebiyatı İncelemeleri Dergisi*. C. 1. S. 1. s. 16-26.

Erünsal, İsmail Erol (2001). "Cezerî Kasım Paşa". *TDV İslam Ansiklopedisi*. C. 24. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s. 545-546.

Fidan, İbrahim (2016). "Kur'an kıssalarındaki Motiflerin Arap Şiirinde Kullanımı Bağlamında "Yusuf'un (a.s.) Üç Gömleği". *Turkish Studies*. C. 11. S. 17. s. 335-356.

Güfta, Hüseyin (1995). *Sâlim (Mirzâ-zâde) Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Karşılaştırmalı Metni*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İlaydın, Hikmet (1997). *Türk Edebiyatında Nazım*. Akçağ Yayınları.

Kaya, Bayram Ali (2006). "Necâtî Bey". *TDV İslam Ansiklopedisi*. C. 32. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. s. 477-478.

Köksal, Mehmet Fatih (2006). *Sana Benzer Güzel Olmaz: Divan Şiirinde Nazire*. Akçağ Yayınları.

Köksal, Mehmet Fatih (2017). *Mecma'u'n-Nezâ'ir (İnceleme-Metin)*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Péri, Benedek (2020). "... Beklerüz: 16. yüzyıldan Kalma Bir Osmanlı Nazire Ağı". *KÜLTÜRK Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. S. 2. s. 47-79.